List 26. **NOVICE** Tečaj LII.

# gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., po — pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejemlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

**V Ljubljani 29. junija 1894.**

## Politiški oddelek.

### Civilni zakon na Ogerskem.

Nekateri so se zanašali na gospodsko zbornico ogersko, da bode zabranila civilni zakon. Slava se je že pela ogerskim magnatom, ko so prvi pot bili zavrnili to vladno predlogo. Mi nismo temu pripisovali posebne važnosti. Nekateri gospodje so glasovali proti civilnemu zakonu, ker bi bili radi vrgli Wekerla, drugi pa zopet, ker se je od neke strani širila novica, da krona želi, da se civilni zakon završe. V tej stvari se je krona sploh preveč vlačila v politični prepir, več mesecev so nekateri konservativni listi pritiskali na člane magnatske zbornice. Posebno dunajski „Vaterland“ se je odlikoval v tacem zavijanji. Mislil bi bil kdo, da kdo ve od kake strani dobiva inštrukcije, dočim jih je dobival le od nekaterih plemenitaških rodbin z Ogerskega, katere so se bile posebno poprijele politične agitacije.

Pri prvem glasovanji je 139 članov gospodske zbornice glasovalo proti civilnemu zakonu, pri drugem pa že le 124, število privržencev vladne predloge se je pa povekšalo od 118 do 128. Od kod taka prememba? Od tod, da so nekateri člani magnatske zbornice popustili borbo proti civilnemu zakonu, ko so videli, da plebejca Wekerla ne izpodrinejo z ministerskega predsedstva, drugi so pa premenili svoje mišljenje, ker se z vnanje strani ni moglo več pritiskati nanje.

S posebno značajnostjo se ogerski magnatje ne morejo ponašati potem, kar smo sedaj doživeli. Tak izid je že sedaj, ko je krona zavrnila Wekerlove predloge o imenovanji novih dednih članov gospodske zbornice. Le pomislite, kak polom bi bil mej ogerskimi velikaši, ko bi ministerski predsednik bil mogel še izreči se, da se bode drugače število dednih članov znatno pomnožilo. Mnogi bi bili glasovali za civilni zakon, ali po glasovanju se odtegnili, da se le ta nevarnost prepreči.

Starim velikašem bi pač ne ugajalo, ko bi se pomnožilo plemstvo z novimi možmi, kateri bi se odlikovali po svojem premoženji pa tudi po večji delavnosti, nego stare rodbine. V tem bi se čutili jako prikrajšani v svojih pravicah in ponižani. Pa tudi, ko bi bil grof Khuen-Hedervary na krmilu, bi bilo glasovanje še vse drugačno. Sedaj je še večina grofov glasovala proti vladi. S precejšnjo zanesljivostjo lahko trdimo, da bi velik del teh mož bil glasoval za civilni zakon ali pa odtegnil se glasovanju, da je na čelu vlade kdo iz njih srede.

Večina sicer za civilni zakon ni velika, ali pomenljivo je pa vse nekaj druzega. Mej vladnimi privrženci so skoro vsi tisti magnatje, ki se res kaj zanimajo za javne stvari, dočim so proti vladi glasovali največ možje, kateri so v parlamentu skoro čisto neznani in jih navadno vidimo le na konjskih dirkah in podobnih zabavah, možje, ki so se dali z agitacijo vkupe spraviti, ki pa nimajo niti pravega smisla za javno življenje.

Kakšni so bili nasprotniki civilnega zakona, je pokazala še le podrobna debata. Pri glavnem glasovanji je bilo prav malo odločenega. V podrobni debati bi se bilo dalo morda vse popraviti. Razmere v podrobni debati so bile dosti ugodnejše. Pri glavni debati je morda marsikdo tudi glasoval za vlado, ker se je od vladne strani zatrjevalo, da krona želi reformo ženitvega prava. S tem seveda ni rečeno, da bi krona bila proti vsakim premembam vladne predloge, tega se celo Wekerle ni upal trditi. Jedva se je pa začela podrobna debata, že se je razkropila konservativna stranka. Drugi dan že mnogih ni bilo več, kateri so bili pri glavni debati. Gospodje so se kar ustrašili boja. Na tak način je vlada na lahek način prišla do zmage.

Liberalizem je s tem dobil veliko zmago, ki ga bode zopet utrdila. Njega privrženci so dobili pogum, ker so se prepričali, do resnega upora tudi od gospodske zbornice se jim ni bati. Stvar za liberalce ni stala že najbolje. V zbornici poslancev je vladna stranka že bila močno razpala, ko je videla, da se Wekerlu stališče malo maje. Le s skrajnimi strankami je vlada še dobivala večino. Po zmagi v gospodski zbornici se bode pa zopet liberalna

stranka okrepila. Baš zaradi neugodnih razmer v zbornici poslancev bi bili magnatje lahko prideli smrtni udarec liberalizmu, da so za to pravi možje Gledati bi le bili morali, da v deželi osnujejo kako katoliško stranko. Pri odločnem delovanji bi to ne bilo težko, če se pomisli, da se dajo vse nemadjarske narodnosti združiti v močno stranko proti sedanji vladi. Seveda tega konservativni poslanci tudi ne marajo, ker jih prešinja tudi madjarski šovinizem. Sicer je pa še nekaj druzega, kar osnovo take stranke ovira. Imeti bi morala precej demokratičen značaj, biti bi morala v tem oziru bolj liberalna v pravem pomenu besede, nego je pa sedanja tako imenovana liberalna stranka. Pred vsem bi morala taka stranka delati na razširjenje volilne pravice in tako z novimi velikimi reformami nerod odvrniti od sedanje politike. Sprva bi pač novo stranko magnatje suovali, ali za prave vodje bi se morali pa vendar poklicati le drugi ljudje, in tega pa zopet magnatje ne marajo, ker je jim le za lastne koristi in stanovske predpravice.

Še nekaj imamo omeniti. Da se stvari na Ogerskem tako obračajo, krive so mnogo razmere v naši državni polovici. Kakor je znano, začelo se je vlani vrejanje valute. Ta stvar je jako važna in težavna. Dobro ni, če se izvrševatelji take reforme hitro menjajo. Kaj dobrega je pričakovati jedino, če stvar izvedejo možje, kateri so jo začeli in dobro premislili. Nov finančni minister ne more hitro stvari proučiti in ta čas že židovski bogatinji, s svojimi zvijačami lahko napravijo velike zmešnjave. S koalicijo se je odstranil minister Steinbach v naši državni polovici in sedaj naj bi pa bil šel še Wekerle, pa bi bila stvar v čisto novih neskušenih rokah. Tukaj pa gre za veliko, za blagostanje države mnogo desetletij. Kam slabo izvedena valutna reforma pripelja, nam kaže najbolje Italija. Zaradi tega so pa tisti krogi, katerim je blagor države na srci, morali gledati, da se Wekerle vsekako novi vladi ohrani. Drugače bi bile razmere, da je ostal še Steinbach, Wekerle bi ne bil neizogibno potreben in ne mogel bi bil tako pritiskati na odločilne kroge. Gospodje, ki so omogočili koalicijo v Avstriji, so posredno pripomogli, da Ogerska dobi civilni zakon.

Jako važno vprašanje je pa, če civilni zakon sploh ostane omejen na Ogerskem. Bati se je, da se kmalu začno zanj agitacije v naši državni polovici. Liberalno časopisje je zanj. Kmalu se bode našlo, da ga praktične potrebe zahtevajo pri nas, ko ga že imajo Ogri. Nevarnost, da se pri nas vpelje, ni ravno mala. Vsled koalicije je konservativna stranka zgubila mnogo nekdanje odločnosti in agilnosti. Liberalci so se pa okrepčali.

Razmere so pa v naši državni polovici neugodnejše, nego so na Ogerskem. Skoro lahko rečemo, da odločna liberalna vlada že v sedanji zbornici dobi večino za civilni zakon, posebno če bi bil na čelu kak plemenitaš, da bi nekaj plemenitašev pridobil. Levica in najbrž tudi Mladočehi s Coroninijevim klubom bi skoro brez izjeme glasovali z vlado, potem pa še nekaj Poljakov, ki so jako odvisni od židov. Gospodska zbornica pa pri nas ne pride niti v poštev. Pri nas število dosmrtnih članov ni omejeno in zatorej vsaka vlada hitro dobi večino.

Treba je torej pozornosti, kajti nevarnost je bližje, nego si marsikdo misli in če bodemo dolgo le mirno gledali, kako se vtrjajo liberalne postojanke, bode tudi pri nas prepozno.

---

## Politični pregled.

**Celjska gimnazija.** — Dne 20. t. m bil je v Celji mnogobrojno obiskan shod južnoštajarskih veljakov, na katerem se je z vso odločnostjo ugovarjalo, da bi gimnazija v Celji bila nemška posest Ta gimnazija je državni zavod za južnoštajarsko prebivalstvo, ki je po veliki večini slovensko. Celjska gimnazija mora se zatorej tako vrediti, da bode ugajala potrebam prebivalstva Sedanja organizacija, ko se vsi predmeti izvzemši slovenščino, uče z nemškim učnim jezikom, je krivična in nasprotuje državnemu osnovnemu zakonu. Shod se je zatorej izrekel, da naj se takoj vpeljejo slovenske paralelke, katere naj vlada osnuje, kakor hitro je mogoče. Na tem shodu so se pa posvetovali tudi o nekaterih druzih važnih slovenskih zadevah.

**Izjemno stanje v Pragi** se še letos ne odpravi, kakor se je izrekel grof Thun proti odboru za češko narodopisno razstavo, ki bode drugo leto v Pragi. Prepovedani bodo vsaki pozdravi tujih gostov, došlih na razstavo, na kolodvoru, v razstavi, pa tudi v društvih. Na razstavi se bode prepovedalo tudi petje. Ko bi se ne oziralo točno na to prepoved, potem se bode razstava kar zaključila. — Levica je grajala Taaffejevo vlado, da je vpeljala izjemno stanje. Pričakovali bi torej bili, da bode nova vlada, v kateri imajo levičarji veliko besedo, odpravila v kratkem izjemno stanje. Kakor se pa vidi, tudi levičarji ne znajo drugače vladati, kakor z izjemnim stanjem in da so torej popolnoma neopravičeno napadali grofa Taaffeja. Sploh se ne more reči, da bi nova vlada kazala kake posebne zmožnosti.

**Poslanci v Galiciji.** — Več državnih poslancev je te dni bilo šlo v Galicijo, da so si ogledali razstavo v Galiciji in pa tudi udeležili mrtvaškega sprevoda v Krakovem umrlega kardinala knezoškofa Dunajewskega, brata bivšega finančnega ministra. Poslanci so bili v Galiciji povsod jako prijazno vsprejeti. Obiskali so tudi bivšega predsednika zbornici poslancev Smolko. Ta pohod v Galicijo, katerega so se udeležili poslanci vseh koalicijskih strank, pa ni bil brez velicega političnega pomena. Koalicija se hoče s tem potovanjem še bolj utrditi. Od slovenskih poslancev udeležila sta se tega potovanja grof Hohenwart in profesor Šuklje, najnadarjenejša slovenska poslanca v koaliciji. Upamo, da bodeta ta dva poslanca znala pri tej priliki pridobiti Poljake za našo stvar.

**Ogerski državni zbor** reši še v tem zasedanji v zbornici poslancev vse cerkvene predloge, v gorenji zbornici pa pridejo še le jeseni na vrsto. V spodnji zbornici pač proti tem predlogom ne bode velikega ugovora. V gospodski zbornici bodo pa hude debate, ker sta dve nekoliko v zvezi s civilnim zakonom. Tako je vlada obljubila, da se novi ženitveni zakon predloži v sankcijo le ob jednem z novim zakonom o verski vzgoji otrok iz mešanih zakonov. Če bi gospodska zbornica ta zakon odklonila bi ob jednem bil civilni zakon pokopan. Verojetno pa ni, da bi magnatje sedaj nakrat se tako odločno vladi po robu postavili, posebno ker je vladna predloga za katoliško cerkev nekaj malega ugodneja, nego so sedanje uredbe. Tudi bi postava o civilnem zakonu zadela na težavo, ko bi se odklonil zakon o popolni jednakopravnosti židom.

**Politični nasledki civilnega zakona.** — Ko stopi civilni zakon v veljavo, se bode kmalu jel po gospodski zbornici pojavljati neki liberalnejši požidovljeni duh. Na Ogerskem

je mnogo velicih posestev v židovskih rokah. Ti posestniki pa dosedaj niso bili člani gospodske zbornice, ker niso plemeniti. V bodoče bodo v mnoge te rodovine se priženili obožani grofje in baronje in bodo člani gospodske zbornice, kjer bodo zagovarjali seveda židovske koristi. Sedaj to ni mogoče, ker kristijan ni mogel vzeti židovske hčere. Tako dobe židje dobre od njih odvisne zagovornike v državnem zboru, kar gotovo ne bode v korist nežidovskemu ogerskemu prebivalstvu

**Vatikan.** — Nova papeževa enciklika pozivlje vse rodove naj se združijo v veri. Rodove kristjanske vere opozarja papež na versko edinost. Vzhodne kristjane pozivlja, naj priznajo papeža. Papež konstatuje, da so ti postali prijaznejši katolikom in jih vabi, da ž njimi stopijo v stalno zvezo, zagotavljajoč, da se jim puste njih cerkvene šege in patrijarhatske pravice. Posebno pa vabi papež slovanske narode pravoslavne vere, naj se združijo s katoliško cerkvijo in jim obeta, da se bodo spoštovali njih cerkveni običaji. Protestante opozarja, da nimajo gotove norme v veri in nikake avtoritete, vsled česar so nekateri mej njimi že tajili, da je bil Kristus Bog. Propali so že v naturalizem in materijalizem: mnogo razsodnih protestantov se je že povrnilo h katoliški veri in upa, da vsi tako store. Katoličanom priporoča papež, naj se vzbude iz svoje verske nebrižnosti in naj bodo pokorni cerkvi. Prav ostro obsoja papež framasone, omenja socijalnega vprašanja, ki naj se reši v smislu svetega evangelija. Konečno priporoča papež versko edinost in priporoča vladajočim, da se izogibajo vsega, kar bi utegnilo privesti do tega, da bi konec sedanjega stoletja bil podoben burnemu koncu minolega stoletja.

**Turčija, Srbija in Bolgarija.** — Ako bi bil kdo pred desetemi leti rekel, da se bosta Srbija in Bolgarija skušali, katera bi v večjo milost mogla priti pri turškem sultanu, tega bi bili imeli vsi za krivega preroka. Temu pa je danes vendar tako. Napominani državi slovanski tekmujeti, katera bi se mogla bolj prikupiti Turčiji. Tega vsega so pa vzrok razmere v Makedoniji. Tu prebivajo poleg Grkov Srbi in Bolgari. Vsako teh treh plemen se poganja ondi za večjo svobodo, posebno v narodnem oziru. Ker je pa gospodar Makedonije turški sultan je naravno, da so vse razmere ondi odvisne le od sultana. Kakor znano, dosegla je Bolgarija pred kratkim pod svojim bivšim ministerskim predsednikom Stambulovom velike koncesije za bolgarski narod v Makedoniji. Dovolile so se bolgarske narodne šole ondi. To je veliko. Ta pridobitev boli močno Srbijo, ki itak ne privošči ničesar dobrega svoji sosednji bratski Bolgariji in obratno tudi ta ne Srbiji. Tudi ta hoče koncesije za svoje brate Srbe v Makedoniji. Poskušala je pač iste že večkrat pridobiti, a ni šlo. Sedaj se ji zdi posebno pripraven čas. Mladi srbski kralj Aleksander odide te dni v Carigrad posetit sultana. Namen njegovega potovanja v Carigrad je pred vsem ta, da pridobi pri turškem sultanu koncesij za Srbe v Makedoniji. Čas za to pridobitev zdi se pa Srbiji ravno zdaj za to prikladen, ker je pal v Bolgariji Stambulov, prijatelj Turčije in sovražnik Rusije. Pod pretvezo, da naj Turčija ne podpira več Bolgarov, ki so zaželi simpatizovati z Rusijo, največjo sovražnico Turčije in naj rajši podpira Srbe, pod to pretvezo mislil Aleksander dobiti koncesij za makedonske Srbe. Ob enem bi si pa Aleksander s pridobitvijo kakih koncesij za makedonske Srbe tudi rad utrdil simpatije in zaupanje pri srbskem narodu, ki zadnji čas vsled njegovih samovoljnih činov pač ni posebno navdušen zanj. Bo li kralj kaj opravil, se bo pokazalo.

**Anglija.** — V Leedsu sešli so se minoli teden odposlanci liberalnih društev, da se posvetujejo, kako reformovati gospodsko zbornico. V gospodski zbornici imajo namreč večino konservativci, ki ovirajo liberalno večino dolenje zbornice pri njenih sklepih. Sprejele so se tri resolucije, s katerimi se vlada pozivlje, da z ozirom na to, ker gosposka (gornja) zbornica sistematično zavrača sklepe dolenje zbornice, ali isto popolnoma odpravi ali pa jo v njenih pravicah prikrajša tako, da zamorejo sklepi dolenje (poslanske) zbornice brez potrjenja gosposke zbornice zadobiti zakonito veljavo, če je iste dolenja zbornica dvakrat sprejela in kraljica potrdila. Vlada sme upati pri tem na podporo liberalne stranke.

## Obrtnija.

### Kranjski odposlanci pri obrtni enketi na Dunaji.

(Konec.)

29. vprašanje: Je li želeti, da se osnujejo obrtni sveti in kako naj se organizujejo?

30. vprašanje: Naj li preidejo pravice, katere imajo trgovske in obrtne zbornice na podlagi obrtnega reda na zveze obrtnih zadrug ali obrtnih svetov, ki se imajo osnovati. (Vprašanje 29.)

Izvedenec Supančič: Jaz sem odločno za razdelitev trgovskih in obrtnih zbornic. Tako se nahajajo slučaji, ki se tičejo le jedne stroke, n. pr. trgovski obrt. Zakaj naj v trgovskih vprašanjih obrtniki odločujejo? Kako se lahko kaj napak odloči! Ravno tako je tudi v nasprotnem slučaji. Jaz sem torej zato, da se trgovske in obrtne zbornice ločijo v posebne trgovske in posebne obrtne zbornice.

Poslanec Lueger: Ne mislite li, da bi se isti namen dosegel tudi ravno tako z osnovo okrajnih in deželnih zadružnih zvez?

Supančič: Da.

Dr. Lueger: Ste li za to, da se vpeljejo obrtni sveti, to je nekako svetovalstvo pri političnih uradih?

Supančič: Jaz sem brezpogojno za to, kajti ne bilo bi slabo.

Dr. Lueger: Po obrtnem redu so se gotove pravice dale trgovskim in obrtnim zbornicam. Tukaj je le vprašanje, se li naj te pravice, ki jih imajo trgovske in obrtne zbornice, preneso na obrtne zveze.

Supančič: Seveda.

Izvedenec Kunc: Jaz sem za to, da se deželnim zvezam da pravica voliti jednega poslanca, če že imamo zastopstvo interesov, da si sem jaz za svojo osebo proti vsakemu zastopstvu interesov in za občno volilno pravico. Te enkete bi niti treba ne bilo, ko bi imeli take zastopnike.

Izvedenec Šturm: Jaz sem za razdelitve trgovskih in obrtnih zbornic. Mi z ljubljansko trgovsko zbornico nikakor nismo zadovoljni. Obrtna zbornica naj se nadomesti z zadružno zvezo, in naj se tem obrtnozadružnim zvezam ne izroče le vse stvari, ki se tičejo obrtnikov, temveč tudi politična volilna pravica.

S tem je bila seja zaključena.

Naši čitatelji se še spominjajo, da je g. Kunc v začetku nekete v posebni izjavi posebno opozoril na zlorabljenje kredita. Nekateri ljudje dajo obleko narediti pri krojači, pa potem ostanejo dolžni, ker se dolg iztirjati ne

*

da. Ravno tako večkrat revnejši čevljar ali krojač ne dobi svojega zaslužka, ko je naredil čevlje ali suknjo, za kar je bil sicer naročnik blaga prinesel. Sedanji rubežni red nikakor ni ugoden za malega obrtnika.

Gospoda Kunca opomin ni ostal brez vsega vspeha.

Dne 7. aprila so nekateri vladočeški poslanci stavili v tem oziru dva važna predloga.

V prvem predlogu so predlagali, da bi izdelovatelj kakega predmeta, če je on tudi sam dal blago, imel postavno zastavno pravico na narejeno ali preskrbljeno stvar. Predmeti, na katerih bi bila taka zastavna pravica, bi se s posebnimi znamkami zaznamovali. Ta zastavna pravica bi prenehala, ko bi stvar bila plačana ali bi pa opravičenec do zastave v to privolil, pri čemer bi se dotično znamenje s predmeta vzelo. Kdor bi pa sam to znamenje zastavne pravice poškodoval, uničil, ali naredil nevidno, bi pa bil kaznovan z zaporom do trehtednov, če je predmet vreden manj nego 100 gld., in do 3 mesecev pri večji vrednosti.

Na imenovanem znamenji bi bilo ime izdelovalca.

Če se ta predlog vsprejme, vsaj ljudje ne bodo mogli neplačanih predmetov precej prodati, ker se sedaj večkrat zgodi, in obrtnik, ki jih je naredil, bode mogel jih nazaj dobiti, ako ne bi dobil plačila.

Po drugem predlogu bi se pa razveljavile omejitve rubežni, ki so se pred nekaterimi leti vpeljale, ako gre za trjatve malih trgovcev za živila ali pa za zaslužek malih obrtnikov. Nadalje bi se dovolilo, da se za take dolgove smejo zarubiti četrtine plače ali pokojnine, ki jo kdo dobiva, z omejitvijo, da se letnih 300 gld. plače ali pokojnine še ne sme zarubiti.

Za male obrtnike sta ta dva predloga velike važnosti, zato je želeti, da se tudi vsprejmeta. Naloga obrtnikov je, da na shodih opominjajo zastopnike v državnem zboru, da te stvari ne puste ležati. Obrtniki pa morajo biti hvaležni g. Kuncu, da je to stvar sprožil pri enketi, ker sicer bi javaljne bili državni poslanci nanjo opozorjeni.

Kakšen bode pa sad enkete, to se bode pa kmalu pokazalo. Trgovski minister grof Wurmbrand je obljubil, da jeseni predloži zbornici poslancev na podlagi pri enketi izraženih želja načrt zakona, s katerim se premeni obrtni red. Minister grof Wurmbrand je mož, ki ima srce za obrtni stan, to smo že imeli priliko se prepričati, če bodo le državni poslanci tudi imeli dovolj smisla za ohranjenje rokodelstva, pa se bode vse dobro izvršilo.

---

## Obrtnijske raznoterosti.

**Urejenje razstav.** V trgovskem ministerstvu se že dolgo poučuje, kako bi uredili tuzemske razstave. Vprašali so se o tem oziru trgovske in obrtne zbornice v Gradci, Inomostu, Pragi, Hebu in Brnu. Potem se je posebna komisija v trgovskem ministerstvu posvetovala o tej zadevi. Sklenilo se je, da se stvar uredi naredbenim potom, ker se zakonodavnemu urejenju stavijo prevelike težave. Državno odlikovanje bode dvojno: 1. darila in 2. priznalni diplomi. Prvo se bode dajalo le na deželnih razstavah, poslednje tudi na krajevnih. Državno darilo bode imelo prednost pred vsakterimi drugimi odlikovanji.

**Novi petrolejski vrelci.** Na azijskem otoku Sumatra zasledili so silno bogate vire petroleja. V 180 mestih teče petrolej iz vode. Preiskave so pokazale, da je v tem petroleji več kerosina, kakor v petroleji iz dosedaj znanih vrelcev, je torej boljši za svečavo. Ta najdba je jako važna baš sedaj, ko hoče neka velika družba pokupiti vse ameriške in ruske petrolejske vrelce, da bi potem sama določevala ceno temu svetilu.

## Kmetijstvo.

### Občni zbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

(Dalje.)

Družba ni imela primernega zemljišča, kjer bi proizvajala veče poskuse ter navajala k izboljšanju gospodarstva, ker je prejšno poskušališče izpremenila v drevesnico. Da odpravi ta nedostatek, je glavni odbor leta 1893. vzel v zakup majhno posestvo nedoletnega dediča po gospici F. Blasnikovi na Viči. Posestvo je skoraj popolnoma zloženo in zemljišča (okoli 20 oralov) so prav blizu gospodarskih poslopij. Ta poslopja ter enonadstropna hiša so skoraj nova ter sploh v prav dobrem stanu. Glavni odbor je gospodarska poslopja uredil, kakor se mu je zdelo najprimerneje, in sicer je odločil oddelek za dva konja, za enega bika in eno kravo, drug oddelek pa za 12 mladih bikov. Hlev se je opravil času primerno. V večem govejem hlevu so kameniti žlebovi in samodelavna napajališča. Leta 1893. se je postavila v hlev ta le živina: dve težki žrebetni kobili v četrtem letu, kateri bodeta izvrševali potrebna vozna dela v gospodarstvu, 1 bik plemenjak in 1 krava simentalske pasme ter 8 1—1½ letnih bikov švicke pasme. Kobili smo kupili ob premovanji na Gorenjskem, goved pa v Švici. Glavni odbor je sklenil, da se mora na dvorci gospodariti uzorno in se morajo preprečiti primanjkljaji.

Družbeni samostojni ribarski odsek, ki se je ustanovil l. 1891. in je prevzel vsa opravila, tičoča se povzdige ribarstva, je l. 1892. začel delati na Studenci ribje vališče in vzgojevališče, kakeršno je primerno sedanjim razmeram. Pri tem so ga blagohotno podpirali z denarnimi sredstvi: visoko c. kr. kmetijsko ministerstvo, visoki dež. zbor kranjski in slavno ravnateljstvo kranjske hranilnice. Sedaj je to podjetje dovršeno.

Družbeno uradno glasilo, ilustrovani kmetijski polmesečni list „Kmetovalec“ s prilogo „Vrtnar“, katero dobivajo družabniki zastonj, izhajalo je l. 1893. uže X. leto. To leto se je „Kmetovalec“ razpošiljal v 3500 iztisih. Začetkom l. 1894. se je priloga „Vrtnar“ opustila, „Kmetovalec“ pa se je povečal ter prinaša tudi sadjarstvo in vrtnarstvo zadevajoče sestavke.

Za družabnike nemške narodnosti je glavni odbor naročil tudi za leto 1892. na račun družbe nemški kmetijski list „Oeconom“. Vsled sklepa predlanskega občnega zbora dobivajo ti udje od leta 1893. naprej tudi „Naznanila c. kr. kmetijske družbe in njenih samostojnih od-

sekov za konjerejo in ribarstvo“, katera izdaja družba v nemškem jeziku.

Poleg zvršitve sklepov lanskega občnega zbora in vodstva družbenih zavodov in podjetij je glavni odbor, oziroma predsedništvo, tajništvo in družbena pisarna, oskrboval vsa tekoča opravila družbena ter tudi, kadar je le bilo mogoče in umestno, pospeševal domače kmetijstvo.

Družbena pisarna je rešila 1892. leta 1315 prav uradnih aktov, katerih izvirniki, oziroma prepisi, so spravljeni v družbeni registraturi, in nad 10000 opravilnih spisov o strokovnih vprašanjih, o poizvedbah, o prodaji semenja, strojev, knjig itd.

Izmed posameznih ukrepov glavnega odbora za pospeševanje kranjskega kmetijskega v obče ter posamičnih kulturnih vrst posebe omenja glavni odbor naslednjih, katerih je zvršil nekoliko s svojim denarjem, nekoliko pa s podporami visokega c. kr. kmetijskega ministerstva in visokega deželnega zbora kranjskega.

Glede pospeševanja kmetijskega rastlinsva je tudi glavni odbor leta 1893. priskrbel svojim udom različnega semenja, deloma zato, da so seme premenili, deloma pa, da so prišli do boljših vrst. Priskrbel je brezpredeničnega deteljnega semena, pravega rigajskega lanenega semena, raznih žit, ajde in več vagonov semenskega krompirja, kar je provzročilo 23.000 gld. prometa.

Posebno je pa glavni odbor posredoval pri nakupu umetnih gnojil. Ko so se kmetovalci poučili o veliki vrednosti umetnih gnojil, začel je glavni odbor l. 1893. naročati takih gnojil ter je za začetek dosegel jako lep uspeh, kajti oddal je 15 vagonov gnojil.

Ker se zaradi trtne uši, se s pospeševanjem vinarstva bavita država in dežela sami ter sami porabljata sredstva, kar jih imata na razpolaganje, družba v tem oziru ni storila mnogo. Posredovala je le zaradi podpor med državo in deželo na eni ter med družbenimi podružnicami in zasebniki na drugi strani. Zelo pohvalno je treba omeniti, da so nekatere podružnice z malimi sredstvi storile prav mnogo za ohranjenje vinastva. — Vselej, kadar se je deželni odbor obrnil od družbe v tem ali onem oziru zastran zatiranja trtne uši, pomagala mu je z vsemi svojimi močmi. — Poleg trtne uši dela vinogradnikom tudi strupena rosa veliko škodo, in glavni odbor je tudi to leto po svoji moči podpiral kmetovalce v boji proti ti bolezni. V ta namen je naročil 50.000 *kg* modre galice ter jo je družabnikom oddajal po znižani ceni.

Sadjarstvo je družba podpirala, kolikor je mogla. Oddala je več tisoč samih dobrih vrst, nekaterim podružnicam pa je izprosila deželnih podpor, da si utanove, svoje drevesnice. Takih drevesnic imamo sedaj devet v deželi. Dalje je družba podpirala napravo sadnih sušilnic in zadružnih moštaren.

Govedorejo je družba pospeševala s tem, da je oddajala čistokrvne bike plemenjake ter prirejala premogovanje. Z državno podporo je družba leta 1893. nakupila 6 čistokrvnih bikov plemenjakov beljanske in muricodolske pasme ter jih je oddala živinorejcem za polovico kupne cene. Za leto 1894. je družba v Švici kupila 8 bikov švicke pasme ter jih je postavila v družbeni uzorni dvorec na Viči. — Živinska premovanja so bila l. 1893. v Kostanjevici, v Dobrepolji in v Starem Trgu pri Loži.

V pospeševanje ovčarstva je družba l. 1893. kupila ovnov bergamaške pasme ter jih je oddala posestnikom, ki se pečajo z ovčarstvom, za četrtino kupne cene. Preskrbela je na ta način 7 ovnov, na račun posestnikov pa 26 ovac.

Tudi svinjerejo je družba pospeševala s tem, da je oddajala mrjasce plemenjake in sicer velike bele angleške pasme; l. 1893. jih je po deželi razdelila 38 za polovico kupne cene. To leto je glavni odbor nadaljeval l. 1892. z deželno podporo pričeto cepljenje proti prasičji rdečici. Če prav se je to izvršilo le v majhni meri, sponeslo se je popolnoma in upati je, da se bo kmalu povsod razširilo, temveč, ker upamo, da dobimo za to državno podporo.

Tudi glede razširjanja kmetijskih strojev je glavni odbor uspešno deloval vsled deželne podpore. V ta namen je dal več podružnicam podpore za nakup dobrih kmetijskih strojev v skupno porabo. Nakupilo se je več škropilnic zoper peronosporo, trijerjev, travniških bran, sesalk za gnojnico itd. (Dalje sledi.)

## Kmetijske raznoterosti.

**Kako se vina umetno starajo.** Prvo leto se vino trikrat pretoči v decembru, novembru, septembru in zopet v decembru. Pred drugim in četrtim pretakanjem se sčisti. Nato se vino natoči v majhne sodčke in dene nekaj veder v tak prostor, kjer je 45° C gorkote. Čez jeden mesec se vino potem dene v hladno klet, v kateri je samo 4, do 5° C. gorkote. Pri tej nizki temperaturi se vino hitro ščisti. Pa se drugače starajo vina. Denejo ga v steklenice, katere postavijo v vodo razgreto na 78° C. Čez nekaj časa vzemo iz vode, denó za jeden mesec na kak gorek kraj, potem pa v klet s 4 do 6° C. gorkote. Za fino vino pa ni nobeno umetno staranje, ker pri tem zgubi fin okus, po katerem se baš odlikujejo.

**Podgane in miši preženeš,** ako na kako desko pribiješ kos stare slanine, sira, kruha namazanega z maslom, razrezano jabelko, hruško ali kos buče in jo potreseš s stolčenim ogljenokislim baritom (barium carbonicum). Sladkosnede podgane in miši gotovo pridejo jest in seveda vsaka pogine. Ker je pa ogljenokisli barit škodljiv tudi za pse in mačke, je dobro, če se desko pokrije s kako škatljo, v kateri so se naredile ravno tako velike luknje, da miši in podgane lahko hodijo notri in ven, druge živali pa ne.

## Poučni in zabavni del.

### Deset let v Ameriki.

(Iz osebnih spominov Rusa P. Tverskega.)

V.

(Dalje.)

Poslednjih deset let so železne šine popolnoma prišle iz uporabe, jeklene so jih zamenile povsod. Navadno se rabi jeklena šina, ki tehta 52 funtov za jard

dolgosti. Rabijo se tudi po 48, 60, 72 in 90 funtov za jard dolgosti, ali prvih je gotovo desetkrat več kakor vseh ostalih. Treba je omeniti, da so v Ameriki dvoje vrste železnice, širokotirne po 4 čevlje in 8 palcev široke in ozkotirne po 3 čevljev široke. Poslednjih je pa jako malo, jedva 1 štiridesetina in vse, kar tukaj govorim, velja za širokotirne železnice. Jeklene šine sedaj veljajo tona 30 dolarjev, pred desetimi leti so pa veljale 60 dolarjev. L. 1885. in 1886. plačevale so se jeklene šine tona po 45 dolarjev. Cena njim, kakor sploh vsem jeklenim izdelkom pade vsako leto, ker se njih izdelovanje vedno bolj popolnjuje. Šine se pokladajo na železnice s strojem, idočim na vlaku na posebni način prirejenem. Jaz sem položil na dan dve milji šin, na zapadu jih pa tudi po dvakrat več.

Vozne priprave na ameriških železnicah so razmerno jako po ceni, trdne in trajne. V tovarnah Bolduinovih v Filadelfiji, Grantovih v Čikagu in Patterovih v Pittsburgu izdelajo po 500 do 700 lokomotiv raznih vrst na leto.

Navadna lokomotiva za osebne vlake s štirimi gonilnimi kolesi, ki tehta s tenderjem (vagon za premog) 40 ton in velja okoli 8000 dolarjev, preide z vlakom šestih ali sedmih poštnih ali potniških vagonov po 30—40 milj (angleških) vsako uro in če se ravna ž njo, kakor se mora, pa dela 30 do 40 let. Na železnicah v pennsylvanski in novojorški državi delajo še sedaj lokomotive, ki so bile narejene pred 40 leti. Tovorne lokomotive imajo navadno po 6—8 gonilnih koles, in tehtajo po 60 ton, (poslednji čas delajo tudi take, ki tehtajo po 90 ton) in vozijo po 15 do 20 milj v jedni uri s tovornim vlakom s 30 do 35 vagoni. Vprašanje o srednji hitrosti vožnje vlakov tovornih, posebno pa še poštnih in osebnih, ima v Ameriki največji pomen in vsaka železnica si prizadeva, da bi prehitela drugo, tekmujočo na onem kraji, in z vsakim letom se povekša meja hitrosti. Lahko se reče, da na jugu in zapadu poštni vlaki dosegajo hitrost 30 milj v jedni uri, slabši 25, boljši 35 milj; na severu in vzhodu ta srednja hitrost dosega 40 milj, pri čemur najboljša železnica tako imenovana The Empire Express preide 52 milj v jedni uri, če se vštevajo postanki. Kolikor je meni znano, je to najhitrejši vlak na svetu.

Navadno so osebni vozovi po vseh Zjedinjenih državah jako jednoobrazni; vsi so 9 čevljev široki in 60 do 90 čevljev dolgi, z durmi na končnih stenah, z dvema klopema ob straneh, brez vsacih pregrad in s prehodom po sredi.

Tak voz velja kacih 4000 dolarjev. V Ameriki ni razredov. Vsi potniki jednako plačajo. Jedina izjema so spalni vagoni in posebni vlaki za izselnike. Spalni vagoni pripadajo neki posebni družbi in se rapo vseh železnicah Zjedinjenih držav; potovanje v njih stane kaka $2^1/_2$ dolarja za dan in noč. Poslednje dni so vláde različnih držav pritisnile na družbo in jo prisilile, da je znižala, ceno z dveh dolarjev na jednega za jedno noč. Pri tem so jo pa naredili odgovorno za vsako zgubo premoženja potnikov. Izseljenski vlaki vozijo mej pristanišči na vzhodu Bostonom, Novim Jorkom, Filadelfijo in Baltimorom in različnimi kraji na zapadu zlasti Čikago in Omoaho. Vozijo tiho, prevažajo imetje in živino izseljencev in vožna na njih je pol cenejša nego na drugih vlakih. Razven navadnih osebnih, spalnih in izseljenskih vagonov so še na vseh železnicah posebni lastni vagoni. Vsak bogatin in vsi upravitelji železnic imajo svoje vagone. Pogosto so prave palače na kolesih z vsemi ugodnostmi civilizovanega življenja in stoji jeden 40 do 50 tisoč. Moj lastni osebni vagon, v katerem sem živel po cele tedne, ko sem se vozil po progi, imel je kuhinjo, spalnico, jedilnico, salon in pisarno, poleg tega pa še prostor za kuharja in sluge, ter razno zalogo, bil je oskrbljen z vodo, razsvetljavo in električnimi zvonci.

Tovorni vagoni, pokriti in odkriti, so jako različni, po vnanji obliki, po sestavi in pa po svoji velikosti. Vagoni stareje vrste peljali so 20.000 funtov, pred desetimi leti delali so vagone, ki so peljali po 40.000 funtov in sedanji še peljejo 60.000 funtov in tehtajo okoli 10 ton.

Prt njih grajenji se les vedno manj rabi; le še zunaj se vagoni z lesom obijejo, vse okostje vagona in njegov obok je narejen iz jekla. Leseni stoji pa kacih 600 dolarjev, železni pa po 1000 dolarjev. Vsaka količkaj znamenitejša železnica ima svoje delarne za grajenje tacih voz. Poslednjih deset let so se na vzhodu zlasti v Novem Jorku osnovale nekatere delniške družbe, katere preskrbujejo železnice z vagoni in lokomotivami in vozovi, za katere se morajo zavezati, da jih bodo držali v redu, kakor bodo zahtevali posebni nadzorniki, kateri so v zasebni službi. Ta sistema se hitro razvija. Njena prednost je le, da imajo lahko svoje zavode v krajih, kjer je grajenje vozov in lokomotiv najcenejše in poleg tega pa izdelovanje v velikem številu za nekaj železnic na jedenkrat delo jako poceni. Mnoge boljše trgovske hiše imajo svoje lastne vozove narejene nalašč tako, kakor ugaja njih posebnim zahtevam. (Dalje sledi.)

---

## Poučni in zabavni drobiž.

**Evgen Ruspoli.** O smrti afriškega raziskovalca kneza Ruspolija se sedaj poroča: Princ je s 166 zamorci, 100 velbljodi in 47 jahalnimi živalmi bil prišel iz Berbere skozi deželo Samali v deželo Arussi-Galla. Dne 4. decembra 1893 l. je potnik prišel v Amo, katera teče v Rudolfovo jezero. Tako je prehodil večino nepreiskovanega ozemlja in upal je kmalu priti k Rudolfovemu in Štefanijskemu jezeru. Ko je prišel v Amo, je šel takoj prvi dan na slone na lov. Princ je imel navado, da je z navadno puško ubil slona. Vselej se je živali jako približal in jo ustrelil v uho. Dne 3. decembra 1893. l. je pri Gebbi Leggendi ubil na ta način tri slone. Dne 4. t. m. je princ zasledoval velicega slona. Stopil je s konja in se mu približeval. Služabniki, ki so daleč od zadaj prišli gledat za

svojim gospodarjem, so videli, da je princu vzel klobuk veter. Ta čas, ko je princ pobiral klobuk, je po njem planil slon, vrgel ga z rilcem na tla in mu strl prsi, in jedno oko. Princ je bil seveda takoj mrtev. Prinčevo truplo so nesli v tabor v Gebbo Leggendo, kjer je amharski sultan dovolil, da ga polože v grob poleg njegovega očeta. Mrtveca so zašili v platno, ker niso imeli lesa, da bi mu naredili krsto, predno so ga pololožili v grob. V grob so položili tudi steklenico, v katero so deli zapisnik o nesreči, da pozneje kak Evropejec, preiskujé grob, vse poizve, ko bi ekspedicija srečno ne prišla k morju. Spremljevalec Lucca je narisal natančno okolico okrog groba, in to risarijo vzel seboj, da bodo pozneje lahko našli grob, če se naris ohrani. Ekspedicija je brez voditelja se vrnila k morju in dne 3. marca srečno prišla v Brano ob Indijskem oceanu.

## Novice.

— **Posvečenje monsignora dr. Šterka škofom krškim** vršilo se je najslovesneje minolo nedeljo v stolni cerkvi sv. Justa v Trstu. Svečanosti prisostvali so razni civilni dostojanstveniki, mej temi namestnik vitez Rinaldini, župan dr. Pitteri i. dr. ter mnogo občinstva. Sveti čin posvečevanja izvrševali so prevzv. knez in nadškof goriški dr. Zorn, knezoškof ljubljanski dr. Missia, škof tržaško-koprski dr. Glavina in škof poreško-puljski dr. Flapp. Cela slovesnost je trpela od 9 ure do $11^1/_2$ ure opoludne. Ceremonijelna ta svečanost zanimala je tržačane posebno še za to, ker se enako posvečevanje ni vršilo že sto let v Trstu.

— **Finančnim svétnikom v Ljubljani** je imenovan pri finančnem ministerstvu službujoči finančni tajnik g. Viljem Jenny. Ker je g. Jenny ne zna niti besedice slovenski, je še mlad uradnik in je prosilo za to mesto več prav zmožnih in starejših domačinov, vzbudilo je to imenovanje veliko in opravičeno ogorčenost. Dolžnost slovenskih poslancev je, da zahtevajo glede tega imenovanja natančna pojasnila od vlade.

— **Novi zagrebški nadškof** prevzv. gosp. dr. Juraj Posilović, pride v Zagreb dne 7. julija. Slovesna intronizacija se bode vršila dne 8. julija.

— **Temeljni kamen** domu dr Ant Starčeviča v Zagrebu položili so najslovesneje dne 26. t. m. Došlo je v Zagreb tem povodom mnogo naroda in hrvaških veljakov. Starčeviču priredile so se najprisrčneje manifestacije.

— **Božji rop.** V noči od 25. na 26. t. m. vlomili so na Suhorji v cerkev tatje in ukradli ciborij s sv. hostijami, iz cerkvene omare so vzeli kelih in čolnič s kadilom. Tatovom so na sledu. Na sumu sta namreč dva 20—25 let sta neznana človeka, katera je bilo prej ta dan videti v vasi.

— **Občni zbor »Dramatičnega društva« v Ljubljani** vršil se je dne 22. t. m. Iz poročila o društvenem delovanji v minoli sezoni posnamemo, da ima društvo 232 članov in sicer 6 častnih, 17 ustanovnikov, 89 vnanjih in 120 ljubljanskih. Predstav priredilo je društvo minolo sezono v deželnem gledališču 58 in sicer 30 dram, veselih iger in burk ter 28 oper. Posebno vspevala je opera. Stalno engažovanih je bilo 24 igralnih močij. Vseh stroškov bilo je 26.615 gld. 38 kr. Dohodkov bilo ji nekoliko več. V odbor so se volili gg.: dr. vitez Bleiweis, prof. M. Hubad, dr. Fr. Tekavčič in Ivan Bele. V pregledovalni odsek sta bila izvoljena gg. M. Zamida in dr. Iv. Jan.

— **Občni zbor »Glasbene Matice«** bode po §. 8 spremenjenih pravil dne 11. julija ob 8. uri zvečer v društvenih prostorih.

— **Kmetijska in vrtnarska družba za Trst in okolico.** Občni zbor te družbe, ki se je vršil v nedeljo dne 17. t. m, bil je izredno dobro obiskan. Udeležilo se ga je nad 200 veljakov, posestnikov in rodoljubov iz okolice in Trsta. Govor dež in drž. poslanca g. Iv. Nabergoja je bil navdušeno vsprejet. Ker se je ta odrekel predsedništvu, je bil voljen predsednikom gosp Ivan Gorjup, posestnik iz Proseka. Bog daj, da bi nova družba bila v blagor in prospeh slovenskega kmeta v tržaški okolici.

— **Pred porotnim sodiščem v Gorici** obsojena sta bila te dni gg.: A Gabršček urednik „Soče“ na 240 gld. globe in 100 gld izgube na kavciji in Iv. Kušar, urednik lista „Rinnovamento“, na 100 gld. globe in 60 gld izgube na kavciji. Tožil ju je neki Travani, o katerem sta imenovana lista pisala, da gre govorica, da je ta s svojimi tovariši namenoma uprizoril znani solkanski napad. le da je slovenske solkanske fante mogel pred sodišče tirati, češ, ti so jih napali in poškodovali. — Pomenljivo pri tej razpravi je, da se je obravnava vršila v nenavzočnosti zatoženca Gabrščeka, ki je izjavil, da se ne zagovarja pred porotniki, ki ne umejo ne toženih člankov, ne njegovih zagovorov. Sodišče je imenovalo dr. Staniča uradnim zagovornikom njegovim. V ostalem vložila se je proti obsodbi pritožba ničnosti, ki bržkone pri višjih instancah tudi prodere. Razsodba višjih inštanc o tem slučaji utegne postati važna za porotna sodišča na Primorskem sploh in odločilna za pravice slovenskega jezika pri porotnem sodišču posebej.

— **Dvajsetice in štiraki** pridejo vsled najnovejše naredbe finančnega ministerstva s 1. januvarijem 1895. l. popolnoma iz prometa. Isti morejo se pri javnih blagajnicah le še do 31. decembra t. l. zamenjati. Od tedej naprej blagajnice tega denarja ne bodo več sprejemale.

— **Zveza kranjskih gasilnih društev** ima v nedeljo dne 1. julija t. l v magistratni dvorani sejo.

— **Domača firma »bratje Kosler« v Ljubljani** odlikovana je bila na mejnarodni konkurenčni razstavi na Dunaji z zlato svetinjo za razstavljena piva.

— **Brzojavna postaja** zvezana s tamošnjim poštnim uradom odprla se je v Planini.

— **Nova sirarnica,** katera se je ustanovila po prizadevanji preč. gosp. Ign Hladnika na Petkovcu poleg Rovt nad Logatcem, pričela je že delovati. Izdelovalo se bode fino namizno surovo maslo ter limburški sir in to v paketih $^1/_4$ *kg* teže, kos po 14 kr. Razpošiljalo se bode to blago od dne 1. avgusta t. l. počenši. Naslov za naročila je: Sirarnica na Petkovcu. p. Rovte, Notranjsko.

— **Na dolenjske železnici progi Ljubljana-Kočevje** vozilo se je meseca maja t l. 21.862 oseb in se prepeljajo 9.846 ton blaga brez premoga za lastno potrebo. Skupilo se je za ta prevoz 33 272 gld. Od 1. januvarija do 31. maja 1894. l. bilo je vseh dohodkov 166.403 gld. Na eno leto pride od kilometra 5.546 gld.

## Carnot umorjen.

V nedeljo zvečer je v Lyonu bil umorjen predsednik francoske republike Sadi Carnot. Njegov umor je delo anarhistov, kateri si napenjajo vse sile, da bi prevrnili sedanji družbeni red. Z nenavadno predrznostjo nastopajo ti prekucuhi. Ne boje se niti smrti. Jedva jednega obsodijo in usmrtijo, že se pojavi drugi nič manj predrzen. Anarhisti so organizovani v tajne družbe. Kar take družbe sklenejo, mora izvršiti dotičnik, katere navadno z žrebanjem odbero. Ko bi naloge ne hotel izpolniti, čaka njega smrt. Te tajne družbe so navadno tako organizovane, da se še vsi člani mej seboj dobro ne po-

znajo, da je izdajstvo manj mogoče. Zato se le malokdaj zgodi, da bi kak anarhist kaj natančnejega izpovedal o svojih tovariših. Največkrat vsakdo trdi, da je sam. Umorjeni predsednik je bil nedavno podpisal smrtno sodbo dveh anarhistov. Pred podpisom zadnje sodbe je bil dobil pismo, v katerem se mu je pretilo s smrtjo, ako pismo podpiše; kar se mu je pretilo, to se je v nedeljo zvečer izvršilo.

Umorjeni predsednik je unuk znanega francoskega učenjaka, generala in državnika. Ta njegov ded je bi sin nekega revnega odvetnika, ki je postal inžener in stopil v vojno. Ko se je bila začela vstaja, je bilo zanj rodovitno polje. On je bil jako delaven, preorganizoval je vojno in občno se priznava, da je on največ pripomogel k tedanjim francoskim zmagam. On je tudi delal Napoleonu pot do veljave. Kolikor je bolj prišel do slave, toliko več nasprotnikov je imel. Najeli so se bili morilce, da ga umore, ko se to jim ni posrečilo, so ga hoteli pregnati v Cayenne, jako nezdravi kraj v Ameriki. Ko je Napoleon postal konzul, je poklical Carnota v domovino in mu izročil vojno upravo. Leta 1804. je bil Carnot jedini, ki se je izrekel proti proglašenju cesarstva. Še le 1814. leta je Napoleonu ponudil svoje usluge opozarjajoč ga, da je še čas, skleniti časten mir. Ko se je odpovedal Napoleon, so na Francoskem skrbno pazili na vsak Carnotov korak. Ko se je Napoleon vrnil z Elbe, je imenoval Carnota za grofa, ali ta se ni hotel nikdar posluževati tega imena. Carnot je tedaj pri občni zmešnjavi hitro organizoval francosko vojno ali ni mogel preprečiti francoskega poraza pri Waterlou. Po drugem pregnanju Napoleona je tudi Carnot moral iz domovine. Živel je odslej le na tujem. Pečal se je z znanstvi. On namreč ni bil le dober vojni izvedenec, temveč tudi dober matematik in celo ne slab pesnik. Umrl je v Devinu v Prusiji dne 2. avgusta 1823.

Oče umorjenega predsednika Lazar Hipolit Carnot je bil dolgo let vodja demokratski stranki. Za druge republike je bil učni minister, je mnogo storil za šolstvo. V tretji republiki je pa bil dolgo let starostni predsednik senata.

Umorjeni Sadi Carnot se je rodil dne 11. avgusta 1837. v Limogesu. Izšolal se je za inženerja. Njegovo delovanje se začenja l. 1870., ko sta mu Freysinet in Gambeta naročila, da organizuje deželno brambo v treh departementih. Na to je prišel v parlament, kjer se je vedno držal demokratičnih načel. Pod Ferryjem je bil finančni minister in po odstopu Grevyjevem je bil dne 3. decem. 1887. voljen za predsednika republike. Carnot je mnogo pripomogel, da se je hitro zatrlo znano boulangistično gibanje v Franciji. Pri narodu si je pridobil občno zaupanje.

Sedaj še nekaj omenimo o njegovem umoru. Predsednik je bil prišel v Lyon k otvorjenju razstave. Bil je slovesno vsprejet. Ko se je peljal od banketa njemu na čast prirejenega v gledališče, je nekdo na ulici držal v roki papir. Carnot je mislil, da mu misli izročiti kako prošnjo. Ukazal je voz ustaviti in poklical tujca k vozu. Ta je stopil na vozovo desko in sunil v prsi predsednika z bodalom, katero je imel v neki papir zavito. Morilca so takoj prijeli, bilo je to ob polu desetih zvečer. Ranjenega predsednika so odpeljali na policijsko prefekturo, kjer so ga položili na železno postelj. Prišlo je več zdravnikov, ali mu niso mogli pomagati. Malo čez polnoč je bilo, ko je izdihnil dušo svojo. Nadškof lyonski mu je poprej podelil sveto olje.

Morilec je Caserio Santo Giovanni, in je po narodnosti Lah, po svojem stanu pa pek. Rojen je blizu Milana v selu Monte Visconte. Mati mu še živi, oče mu je umrl za pijanostjo. Pri anarhistih je že dve ali tri leta. Jedenkrat je hotel že izdajati neki anarhističen list, pa ni dobil potrebnega denarja. Poprej je morilec, ki je majhne postave, 8 mesecev delal v Cette in mu je v soboto njegov mojster izplačal še 80 frankov, da se je potem peljal v Lyon.

V Cettu je imel morilec zveze z anarhisti, katerih so sedaj že 10 zaprli.

Morilec oporeka, da bi imel kake zaveznike. On pravi, da je čisto sam sklenil predsednika umoriti, svoj načrt sam izvršil, ne da bi bil koga kaj vprašal za svet ali, da bi bil od koga najet. Preiskovalni sodnik pa misli, da je tukaj večja zarota in policija misli, da je že na sledu nekaterim zaveznikom.

Povsod po Francoskem je nastala velika nevolja zaradi tega umora. Morilca je le težko otela policija, da ga niso na mestu pobili. V več mestih so se začeli izgredi proti Italijanom. Seveda so si prilike poslužili razni sprideni elementi, da so ropali pod krinko patrijotizma. V Lyonu so oropali 40 italijanskih kavarn in prodajalnic. Podobni izgredi so bili tudi v Marsseillu, Grenoblu, Toulonu, tudi je nekaj ubitih. V Parizu je policija in vojaščina vzdržala red. Vojaškega poveljnika Sauriera, ki je bil na dopustu in je znan po svoji odločnosti, je šel poseben vlak iskat in so ga že zjutraj, predno so ljudje vstali, pripeljali v Pariz. Truplo Carnotovo se je prepeljalo v Pariz in se v nedeljo položi k večnemu počitku v Panthonu, kjer počivajo veliki Francozi.

---

— **Predsednikom francoske republike** je voljen Kazimir Perier.

— **Mladi tatovi.** Pred dunajskem okrajnem sodiščem se je imel te dni zagovarjati jednajstleten Janez Haubenstein, ker je v družbi s tremi še mlajšimi dečki ukradel nekemu čevljarju 22 parov čevljev. Trije njegovi tovariši niso prišli pred sodišče, ker še niso spolnili 10 leta. Haubensteina je sodnik obsodil v jednotedenski zapor in materi priporočil, da naj ga da v kako poboljševalnico.

— **Morilca so prijeli.** V Regendorfu je dne 6. t. m. naki Lorenc Schiesler smrtno ranil s sekiro svojega očeta, svojo mater, svojo sestro, in njenega otroka. Hudobnež se je potem štirinajst dnij okrog klatil. Ko se je povrnil v Regenorf ga je prijela žandarmarija.

— **Kolera v Rusiji.** Od 10. do 16. dne t. m. je v varšavski gubeniji za kolero zbolelo 38 in umrlo 19 oseb, v radomski guberniji je pa zbolelo 17 in 4 umrli. V Plocku je od 3. do 9. junija zbolelo 79 in umrlo 50 ljudij, v Krelcah je pa od 17. do 19. junija zbolelo za to beleznijo 14 oseb, 9 pa umrlo.

— **Sod — ubil otroka.** V nedeljo je v Zagrebu sluga Anton Frankolović peljal na samotežnem vozičku sod, v katerem je bilo 5 vedrov vode Na nekem ozkem mostiču se mu je vsled neprevidnosti sod zvalil z voza na petletno hčerko nekega mesarja, ki je šla mimo. Nesrečni otrok je bil takoj mrtev.

— **Tatinska družba.** V Zagrebu so zaprli Janko Horvata-Pelalića, Alojzija Butino in Mata Dimca, ker so kradli v podstrešji hiš razno blago. Dne 22. t. m. so jih zalotili, ko so ravno čakali, da se jim iz podstrešja neke hiše v Dalmatinskih ulicah odpro vrata, da se natihoma izmuznejo. Vlomili so bili v neki kovčeg, v katerem je bilo več perila, katero so kar oblekli. Imeli so na sebi po štiri srajce. Na podoben način so iz raznih podstrešij poprej pokrali za več sto goldinarjev vrednosti Ta dan pa jim sreča ni bila mila Ljudje so jih bili zasledili, poslali po policijo, da jih je odpeljala v zapor.

— **Roko si je zlomil** vojni minister pri vojaških vajah v Galiciji Po končanih vajah sta se na svoje stanovanje peljala vojni minister pl. Kriegshammer in pa načelnik generalnega štaba baron Beck Vsled vojaške godbe so se splašili konji in voz se je zvrnil v neki jarek.

— **Tatinska zakotna pisarja.** Dne 21. t. m. že pozno v noči sta zakotna pisarja Janez in Šandor Pečko v Zagrebu iz zapuščine Frančiške Borajnić, ukradla hranilnično knjižico za 400 gld. in več dragocenostij. Pri tatvini jima je pomagala služnica Prijatelj, kateri sta dala 100 gld. Vse tri so že zaprli.

— **Zastrupljenje v bolnici.** V bolnici za neozdravljive v Sonchesu je 60 oseb se otrovalo, ker so jedle meso bolnega teleta. Tri so umrle. Več druzih je v smrtni nevarnosti.

— **Čez nasip** je skočil v Aubinu tramvajski vagon, ki je prišel s tiru. Vagon je priletel na streho neke hiše v ulico, ki je za več metrov nižje. Predrl je streho. Dve osebi sta bili pri tej nesreči usmrteni, več druzih pa nevarno poškodovanih.

— **Nesreča na morji.** Potopila se je francoska ladija „Obok“, ki je dne 23. t. m. odšla iz Havra. Zadela je skupaj z neko neznano ladijo. Moštvo se je rešilo, škode je pa več milijonov frankov.

— **Počasen škof.** Karlovškega pravoslavnega škofa Mihaela Grujića ni bilo pri glasovanji o civilnem zakonu v ogerski gospodski zbornici. Škof se izgovarja, da ni vedel, kdaj bode glasovanje. Birmoval je po svoji škofiji. Bil je baš v neki vasi ob bosenski meji, ko je izvedel, da bode glasovanje. Odpravil se je takoj v Budimpešto, kamor je pa prišel tri dni prepozno. Kaj naj si pač mislimo o škofu, ki tako važno glasovanje zamudi!

— **Velika nesreča v premogovniku.** Podobna nesreča kakor v Karvinu pripetila se je v premogovniku v Pontyperiddu na Angleškem. Vneli so se plini. Pri tem se je ponesrečilo 250 oseb. 140 so že mrtvih izvlekli iz jame.

— **V juniju zmrznil.** Na jugovzhodni strani Karpatov je poslednje dni vedno šel sneg. Veter s snegom je zalotil v gorah tri rumunske kmete, ki so zlezli v neko skalo, da so se obvarovali pred vetrom. Ker je nastal hud mraz, so popolnoma otrpneli. Dobili so jih pastirji, ki so jih spravili do svojih koč. Dva so še vzbudili k življenju, jeden je pa že bil mrtev. Tudi več živine je poginilo od mraza, ali viharja, ko se je pasla po gorah.

— **Stotnik od ženskih napaden.** Na Dunaji sta dve ženski napali na ulici nekega stotnika z dežnikoma. Stotnik se je moral braniti s sabljo. Ker je le odbijal napade, ni nobene poškodoval. Policija je ženski prijela. Pri policijskem komisarjatu se je pokazalo, da sta blazni in stotnika niti ne poznate.

— **Brzovlak** je povozil neko delavko na postaji Bruck ob Muri; bila je takoj mrtva.

— **Dvojni umor in samomor.** V Savanni na Laškem je neka trgovčeva žena, katere mož je bil bolan na smrt, imela znanje z nekim delavcem. Te dni sta se žena in njen ljubček nekaj sporekla. Ko je ona šla z doma, je delavec skozi okno na ulice vrgel dva otroka omenjene žene in potem pa sam skočil. On se je ubil Otroka sta tako poškodovana, da tudi ne ozdravita.

— **Smrt vsled elektrike.** V Weizu na Štajerskem se je neki delavec dotaknil žice električne razsvetljave in ga je ubilo. Storile so se potem takoj potrebne varnostne naredbe in se vse naprave ogledale.

— **Nesreča na železnici.** Mej Klotovom in Horazdovico na Moravskem se je nekemu vozu tovornega vlaka te dni zlomila os in voz je skočil s tiru. Zaradi močnega pretresenja se je užgal vagon na katerem so bili užigalni klinčki. Ogenj se je razširil na voz, v katerem je bil petrolej. Petrolej se je užgal in vagon je raznesel. Pet vagonov se je na to še užgalo in so skoro popolnoma zgoreli. Drugi so močno poškodovani Jeden sprevodnik je močno opečen in najbrž ne ozdravi. Lase in brado mu je popolnoma osmodilo. Drugi sprevodniki so se k sreči samo nekoliko prestrašili.

— **Smrtna obsodba.** Čuden slučaj se je pripetil v Kodanji. Viljemina Möller je ondi imela deško zavetišče, ki je bilo dolgo na jako dobrem glasu. Zadnji čas se je pa izvedelo, da je Möller imela nesramno zvezo z nekim gojencem, katerega je pa umorila, ker se je bala, da bi kaj ne izpovedal. Preiskava je pokazala, da je bila z raznimi drugimi dečki v jednakih kaznjivih razmerah in da jih je tudi potem pomorila. Tudi se je pokazalo, da ni ženska temveč mož, kateremu je ime Viljem Möller. Obsodili so ga na smrt.

— **Velik požar v Londonu.** Dne 21. t. m. je v Londonu pogorel del mesta, mej drugim 20 velicih zalog blaga. Blizu dva tisoč ljudij je vsled te nesreče zgubilo zaslužek. Gorelo je vso noč Še le zjutraj je 300 gasilcev s 60 brizgalnicami omejilo požar.

— **Pogrešeni velicipedist.** Od velicipedistov, ki so udeležili tekmovalne vožnje iz Milana v Monakovo, se pogreša neki Molinari. Dne 11. je Molinari dobil v Briksenu poročilo, da se je ponesrečil prijatelj njegov Sauli. Vrnil se je takoj. Ker je pa pot od Briksena precej strma in ozka, poleg nje pa teče voda, je precej verojetno, da se je Molinari tukaj po noči ponesrečil, padel s svojim kolesom čez skalovje v reko. Dobili ga bodo najbrž še le čez nekaj tednov.

— **Živa zastava.** Na Dunaji je v hotelu pri „Severni železnici“ najela s svojo hčerko stanovanje neka gospa Avrelija Remenyk z Ogerskega. Nekaj časa sta gospa, ki je vedno pravila o svojih lepih posestvih, ki jih ima na Ogerskem in pa o denarjih, ki jih ima še dobiti in njena lepa petnajstletna hčerka Aranka občevali na Dunaji z visocimi krogi, napravili mnogo dolga v hotelih, po gostilnah in kavarnah, pa tudi pri druzih ljudeh. Nekega dne je gospa odšla domu, da dobi denar in hčerko pusti v hotelu. Ker pa le dolgo ni bilo nazaj, se je ljudem čudno zdelo. Nekega dne je prišel postrešček vprašat, kako je z Aranko. Za postreščkom je šel neki natakar in videl, da je govoril z neko žensko. Natakar je stopil k ženski, ki ni hotela druzega povedati, da je prijateljica gospe Remenyk. Ker je gotova kaka sleparija, so lepo Aranko zaperli. Sodi se, da je Remenyk še na Dunaji in da Aranka najbrž še njena hči ni.

— **Iz šumečih valov Vermilijskega jezera** v Ameriki so, kakor poroča „Am. Slov.“ nedavno potegnili truplo mladega moža z imenom James R Potts, iz Adriana, Michigan. Ko so ga dobili na suho, pokazalo se je da je šel mož sreče iskat novo zlatišče ob Rainy Lake, in pri tem našel žalostno smrt v valovih. Njegovi drugi pripovedujejo, da so imeli ta čas zelo viharno pot in so se komaj rešili. Na nevarnem jezeru Vermilion plavi sedaj več čolničev proti zlatiščem. To je bila menda prva nesreča v letošnjem poletju.

— **Grozen Vihar.** Mesto Aitkin v Minnesotti je obiskal nedavno grozen vihar s točo. Vrtni pridelki so popolnoma uničeni, drevje je pa zelo poškodovano.

— **V ameriških državah Oregon in Washington** so imeli prve dni tega meseca jako hude povodnji. Železniške proge so bile pod vodo; na mnogih krajih je voda spodkopala proge in odnesla mostove. Vodi Columbia in Willamette ste napravili mnogo škode zemljiščem.

— **Preseljevanje v Ameriko pojema.** Prebivalstvo Zjedinjenih držav se jako pičlo množi po priseljencih, zdi se, da je vračanje v Evropo toliko, kot priseljevanje prvih štirih mesecev t. l. Seve nimamo uradnih obvestij v vračanji, vsekako nam dosti jasno spričujejo o tem podatki parobrodnih družb. Priseljevanje krči se polagoma v primeri z lanskim letom. V aprilu t. l. izkrcalo se je v ameriških lukah 19.468 priseljencev, a 42.639 istega meseca vlani — torej za 23.171 ali 50 odstotkov manj. Ako bo šlo tako naprej, kakor je pričakovati, brojili ne bodo priseljenci letos več nego 200.000, proti 788.992. l 1883. Vse evropske dežele si dele to število jednako. Priseljenje v aprilu z Nemškega in Skandinavskega je le polu toliko kot istega meseca vlani, z Angleškega le dve tretinsko, z Laškega polovično, le Rusko ni skoro nič nazadovalo. Pač dokaz, da so Evropci podučeni o amer. razmerah, postav o naseljevanji torej ni treba poostriti, da bi odvrnili tok z Evrope. Opravičeno je soditi, da se je vsaj polovica letošnjih priseljencev že vrnila, ravno tako vrnilo se je mnogo starejih naseljencev. Prebivalstvo se je torej letos težko namnožilo; tudi do konca t. l. imajo nativisti lahko mirno vest o preplavljenji Amerike.

— **V Arkansasu** bile so minoli mesec grozne povodnji. Rudeča reka (Red River) je vsled neprestanega deževanja tako narastla, da so si morali prebivalci mesta Fulton drugam pomagati; glavne ceste, manjše kakor tudi največje trgovske hiše je preplavila voda. Sploh vsa okolica na severu in jugu pogorja Iron Mountain, dalje ob železnici Fulton in Clear Lake se je spremenila v veliko jezero. Farmerji s svojimi družinami in govejo živino so morali bežati na višine. Nad tisoč ovac in prešičev in druge živine je poginilo. Na tisuče in tisuče oralov lepo obdelanega polja, iz nad katerega se je dvigalo polno sadežev, je uničenih.

— **300 štrajkarjev** je dne 31. maja ustavilo tovorni vlak vozeč premog v St. Louis v Ameriki. Isto so storili tudi v Shelburnu.

— **Sreča v nesreči.** V Litki, Min. je trpel na „mesečni“ bolezni delavec Mar. Tanem vže dolgo vrsto let. Zadnji čas po noči ga je zopet prijelo. Šel je na streho in hodil nekaj časa po žlebu, a v tem se prebudil in padel nezavesten na tlak. K sreči se ni ubil; zlomil si je na levi roki par koščic; drugače pa je ostal nepoškodovan.

— **V dvajsetih minutah** je minoli mesec naredil v Jowa City in okolici vihar s točo škode za 100 000 dolarjev, okna so bila skoro na vseh hišah popolnoma razbita. Opeko je tudi raz mnogih hiš odneslo. Brzojavne žice bile so večjidel povsodi pretrgane. Tudi več oseb, katere je vihar dohitel na ravninah, je bilo zelo poškodovanih

## Tržne cene.

**V Ljubljani** dne 15. junija 1894. Pšenica gld. 8·— kr. rž gld. 6·— kr., ječmen gld. 6·— kr., oves gld. 7·— kr., ajda gld. 7·50 kr., proso gld. 5·75 kr., turšica gld. 5·70 kr., leča gld. 10·— kr., grah gld. 12.— kr., fižol gld. 8. — kr. (Vse cene veljajo za 100 kgr.)

## Loterijske srečke.

**V Lincu** dne 23. junija t. l.: 4, 66, 46, 64, 63.
**V Trstu** dne 23. junija t. l.: 76, 49, 1, 53, 70.
**V Pragi** dne 27. junija t. l.: 84, 4, 35, 58, 48.


# J. GIONTINI,

knjigarna, prodaja papirja v Ljubljani

priporoča sledeče novosti:

**Maršal grof Radecki** . . . . . 20 kr. po pošti 23 kr.
**Potovanje v Liliput** . . . . . 20 » » » 23 »
**Šaljivi Jaka** I. II. dela . . . . . 24 » » » 27 »
**Venček,** pravljic in pripovedek . . . . 20 » » » 23 »
**Dr. Simonič:** Kako postanemo stari? 1 gld. po pošti 1 gld. 5 kr.
**Slovenska himna:** Naprej zastava slave! 20 kr. po pošti 22 kr.
**Die Weinbereitung und die Kellerwirtschaft,** für Weinproduzenten, Kellermeister und Weinhändler 4 fl. 96 kr.
**Der Landtischler.** Entwürfe zu einfachen Möbeln für das Haus des Bürgers und Landmannes 4 fl. 65 kr. (2)

# Dunajske srečke po 1 krono.

Predzadnji teden.

**5 glavnih dobitkov 10.000 kron.** (5)

Srečke priporoča: J. C. MAYER v Ljubljani.


Odgovorni urednik: August Pucihar. — Tisk in založba: J. Blasnikovi nasledniki.